

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Суспільні комахи

спеціальність	Н1 «Агрономія»	обов'язковість дисципліни	вибіркова
освітня програма	Захист і карантин рослин	факультет	агрономії та захисту рослин
освітній рівень	перший (бакалаврський)	кафедра	зоології, ентомології, фітопатології, захисту і карантину рослин ім. Б.М. Литвинова

ВИКЛАДАЧ

Філатов Михайло Олексійович

Вища освіта – спеціальність Біологія

Науковий ступень - кандидат біологічних наук 03.00.09 Ентомологія

Вчене звання - доцент зоології, ентомології, фітопатології, захисту і карантину рослин ім. Б.М. Литвинова

Досвід роботи – більше 40 років

Показники професійної активності з тематики курсу:

- автор більше 5 методичних розробок;
- автор і співавтор 11 тематичних публікацій;
- учасник наукових і методичних конференцій.

телефон

0973965713,
0965835079

електронна
пошта

filatovhнау@gmail.com

дистанційна
підтримка

Moodle

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНЮ КОМПОНЕНТУ (ДИСЦИПЛІНУ)

Мета	полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти комплексу наукових знань відносно шляхів і закономірностей виникнення та розвитку соціальних форм життя комах, які ґрунтуються на мікро- і макроеволюційних процесах в появі адаптацій та видоутворенні
Формат	лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, командна робота
Деталізація результатів навчання і форм їх контролю	<ul style="list-style-type: none"> • сформувати систему базових понять з соціобіології; забезпечити розуміння загальних закономірностей філогенетичного розвитку соціальних форм життя у комах і тварин в цілому / індивідуальні завдання • сформувати вміння використовувати знання з соціобіології для пояснення процесів, які відбуваються в житті соціальних видів комах і в сучасних екосистемах і агроекосистемах / індивідуальні завдання • сформувати навички визначення провідних факторів, які забезпечують соціальні форми життя у мурах, бджіл, ос та термітів і в екосистемах та агроекосистемах в цілому / індивідуальні практичні завдання • сформувати навички використання наукової літератури і інтернет-ресурсів для аналізу сучасних концепцій еволюційного розвитку організмів і екосистем / індивідуальні практичні завдання • втілення механізмів збереження навколишнього середовища в процесі професійної діяльності / індивідуальні практичні завдання
Обсяг і форми контролю	3 кредити ECTS (90 годин): 12 годин лекції, 18 годин практичні; модульний контроль (2 модулі) 60 годин самостійної роботи; підсумковий контроль – диференційований залік.
Вимоги викладача	вчасне виконання завдань, активність, командна робота
Умови зарахування	згідно з навчальним планом

ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТУ ОСВІТИ І ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Компетенції	<p>ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та пошуку</p> <p>ФК3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів .</p> <p>ФК.6. Здатність оцінювати фітосанітарні ризики (біологічні, екологічні, економічні) внаслідок занесення чи поширення регульованих шкідливих організмів</p>	Програмні результати навчання	<p>ПРН5. Коректно використовувати доцільні математичні і статистичні методи та інформаційні технології у професійній діяльності.</p> <p>ПРН6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.</p> <p>ПРН14. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.</p> <p>ПРН16. Знати основні історичні етапи розвитку предметної області</p>
-------------	---	-------------------------------	---

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (ДИСЦИПЛІНИ)

Модуль 1. Основні теоретичні положення соціобіології

Лекція 1.	Предмет, місце соціобіології в біологічній науці. Соціальні форми життя, як об'єктивний процес біологічної еволюції.	Практичне заняття 1 (ПЗ 1)	Історія досліджень соціальних видів тварин і соціобіології.	Самостійна робота	Підготовка до лекцій та практичних занять Перегляд електронних ресурсів, науково-популярних і навчальних фільмів Підготовка до модульного тесту
Лекція 2.	Сучасні теорії і аксіоми соціобіології.				
Лекція 3.	Створення та поява соціобіології, основні етапи розвитку вчення про соціальні форми життя у тварин.	ПЗ 2	Основні теоретичні положення соціобіології. Альтернативні погляди на соціальність у тварин.		
Лекція 4.	Соціальні види комах ряду Перетинчастокрилі. Поява та види соціальності у перетинчастокрилих. Надродина Мурахи і особливості соціальності у мурах.				
Лекція 5.	Соціальні види бджіл та ос. Форми соціальності цих комах. Значення соціальних видів бджіл та ос в природних та агроєкосистемах	ПЗ 3	Систематичне положення соціальних видів комах. Ряд Терміти. Типи соціальності у термітів.		
		ПЗ 4	Соціальні види комах ряду Перетинчастокрилі. Надродина Мурахи. Типи соціальності у мурах.		
		ПЗ 5	Еколого-біологічні особливості мурах. Значення надродини Мурахи у природних та агроєкосистемах.		

Модуль 2. Еколого-біологічні особливості соціальних видів комах

Лекція 6.	Ряд Терміти. Соціальні форми життя у термітів. Місце і роль соціальних видів комах в еволюції життя на землі та наземних екосистемах.	ПЗ 6	Надродина Бджоли. Типи соціальності у бджіл.	Самостійна робота	Підготовка до лекцій та практичних занять Перегляд електронних ресурсів, науково-популярних і навчальних фільмів Підготовка до модульного тесту
		ПЗ 7	Еколого-біологічні особливості бджіл. Значення надродини Бджоли у природних та агроєкосистемах.		
		ПЗ 8	Надродина Весподні ос. Типи соціальності у Весподних ос.		
		ПЗ 9	Еколого-біологічні особливості Весподних ос. Значення надродини Весподні ос у природних та агроєкосистемах.		

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ТА МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Література	<p>1. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2003. 593 с.</p> <p>2. Щербак Г. Й. Зоологія безхребетних : в 3 т. / Г. Й. Щербак, Д. Б. Царичкова, Ю. Г. Вервес. Київ: Либідь, 1995. 320 с.</p> <p>3. Неведомська Є. О. Зоологія : навч. посібник / Неведомська Є. О., Маруненко І. М., Омері І. Д. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 290 с.</p> <p>4. Щербак Г.Й., Царичкова Д.Б., Вервес Ю.Г., Зоологія безхребетних (у трьох книгах). Підручник для студентів біологічних спеціальностей університетів. Книга 2. Київ: Либідь, 1996.</p>	Методичне забезпечення	<p>1. Кваша В. І. Зоологія безхребетних: лабораторний практикум / Кваша В. І., Пилявський Б. Р., Подобівський С. С. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2001. 144 с.</p> <p>2. Ентомологія. Методичні вказівки до виконання практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти агробіотехнологічного факультету спеціальності 206 – Садово-паркове господарство, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / А.Б. Марченко. Біла Церква, 2021. 117 с.</p> <p>3. Власенко В.А., Деменко В.М., Осьмачко О.М. Екологія комах: навчальний посібник для студентів-магістрів спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» денної форми навчання. Суми: СНАУ, 2018. 102 с.</p>
-------------------	--	-------------------------------	---

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ (електронне посилання на положення)

СИСТЕМА		БАЛИ	ДІЯЛЬНІСТЬ, ЩО ОЦІНЮЄТЬСЯ
Підсумкове оцінювання	100 бальна ECTS (стандартна)	до 50	50% від усередненої оцінки за модулі
		до 50	підсумкове тестування
Модульне оцінювання	100 бальна сумарна	до 50	відповіді на тестові питання
		до 20	усні відповіді на лабораторно-практичних заняттях
		до 30	результат засвоєння блоку самостійної роботи

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Всі учасники освітнього процесу (в тому числі здобувачі освіти) повинні дотримуватися кодексу академічної доброчесності та вимог, які прописані у положенні «Про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДБТУ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, поважати гідність один одного, проявляти доброзичливість, чесність, відповідальність.